

Constantin PARASCHIVESCU

Destine exemplare în vertijul istoriei

În două zile consecutive de luni, 11 și 18 mai 2009, obișnuitele audii ale Teatrului Radiofonic de la barul „Majestic” au fost consacrate unui spectacol de teatru-document, în ciclul „Biografii–Memorii”, având ca erou personalitatea academicianului Gleb Drăgan. Absolvent al Politehnicii din Timișoara în 1945, creator al Școlii de Tehnica Tensiunilor Înalte (T.T.I.) din România, membru al Academiei Române și membru de onoare al Academiei de Științe a Republicii Moldova, profesor consultant al Politehnicii din București, domnia sa a fost despărțit, în timpul ocupației rusești, de familia care a supraviețuit „de o parte și de alta a Prutului”. Acesta e și titlul celei de-a doua părți a spectacolului, prima, dedicată cu precădere părinților, numindu-se *Deportați în Siberia*. Ambele, difuzate pe post la o zi după audia de la „Majestic”. Ciclul are în vedere prezentarea unor personalități cu o contribuție excepțională în domenii variate (cultură, istorie, politică, religie), dar și a victimelor unor represiuni ale regimului totalitar, cu pierderea libertății pentru convingerile lor. Experiențe dure, pe care le-au înfruntat cu tărie de caracter, curaj, demnitate morală și deosebită încredere în viitor. Academicianul Gleb Drăgan și-a evocat experiența dramatică în paginile unor cărți, prima în 1992, publicată la Editura „Albatros” cu titlul *Deportații. Tragedii basarabene*, a doua la Editura „Niculescu”, în 2008, intitulată *Exerciții de memorie. O paranteză tristă a istoriei*.

„Nu intenționez să prezint o istorie a comunismului – scrie Gleb Drăgan. Doresc să arăt ororile comunismului pe baza unor lucrări, posibil, mai puțin cunoscute, dar și din experiența neobișnuit de grea prin care au trecut basarabeni, inclusiv familia mea”. Lucrările mai puțin cunoscute la care se referă sunt *Gulag history* de Anne Applebaum (2003), *Mărtor de Whittaker Chambers* (1979), *Arhipelagul Gulag* de Aleksandr Soljenițin, trei volume (1998), *Cartea memoriei* de Elena Poștică, de asemenea trei volume (2000) și cea a domniei sale din 1992, *Deportații*. „În condițiile de lagăr, oamenii nu mai rămân oameni. Trebuie să ai o deosebită tărie de caracter ca să poți rămâne același și astfel de oameni puternici sunt extrem de puțini” – declară dânsul. Experiența tristă a lagărelor aveau s-o trăiască părinții săi în vara anului 1941, tatăl deportat dincolo de Ural, în apropierea paralelei 61, mama la Berezova, în nordul Uralului. Gleb, născut la 19 iulie 1920, avea atunci 20 de ani și era student la Odesa. Fusesse împreună cu fratele său geamăn Boris, din 1939, student la Timișoara, pentru că „se spunea că Politehnica de aici este cea mai bună”, dar la sfârșitul anului școlar, după trei examene, următoarele s-au suspendat în iunie fără nicio explicație și ei au revenit acasă. Pe 28 iunie au aflat motivul: Basarabia fusese cedată rușilor. Și una dintre primele griji ale noilor stăpâni era să domine, prin propagandă și constrângere. Nemaiputându-se întoarce, în toamnă au fost selecționați și admiși la un institut de învățământ superior din Odesa, „într-o lume străină... neobișnuit de dură”. Dar Gleb se îmbolnăvește de apendicită, e operat, primește scutire de la cursuri și pleacă acasă, unde se întâlnește cu sora sa Valentina și află mai multe despre deportarea părinților. Cruda ironie a sorții face ca doar la o săptămână după trista întâmplare, din noaptea de 13–14 iunie 1941, trupele române să elibereze în 21 iunie Basarabia! Din păcate, părinții și fratele său au rămas dincolo, pe teritoriul sovietic, și se vor revedea... abia peste 16 ani!

Relatările domnului Drăgan sunt simple, lapidare, concentrate pe fapte, cu scurte sublinieri personale. La cele trăite direct atunci, adaugă detalii din alte

Academicianul Gleb DRĂGAN

mărturii, întregind astfel tabloul vitregei istorii. „Așa cum s-a întâmplat cu multe alte familii de basarabeni, și familia noastră a fost împrăștiată, scrie în încheiere domnia sa. Am avut, totuși, norocul să supraviețuim și să ne putem reîntâlni. Spre deosebire de zeci de familii de basarabeni și bucovineni care s-au pierdut. Siberia este împânzită de osemintele lor. Se spune că trebuie să iertăm, dar nu să uităm. După mine, prin îngrozitoarele sale crime, comunismul n-ar trebui iertat, căci încă n-a murit“. Autorii spectacolului radiofonic au fost deosebit de inspirați, valorificând concizia și succesiunea relatării în ritmul dramatismului conținut, iar pentru sporirea autenticității l-au invitat pe însuși eroul cărții s-o expună. Ceea ce distinsul academician o face cu limpezime, riguros, fără emfază, impresionând tocmai prin naturalețe și reținere de la accente grave, tulburătoare, în evocarea unor împrejurări prin ele însele tulburătoare. Scenariul întocmit de Lăcrămioara Stoenescu și adaptarea radiofonică a Magdei Duțu au reușit să dea o amprentă dinamică și aproape vizuală relatării, unde nu narațiunea primează, ci dramatismul situațiilor și atmosfera încordată, într-o desfășurare ce menține și sporește pe parcurs interesul. Aproape cinematografică. O doamnă care s-a recomandat dramaturg, chiar a spus: „Dacă aș fi închis ochii, aș fi avut senzația că de fapt asist la un film“ (Nicoleta Prundeanu – ?!). cu o distribuție bine aleasă de regizorul Petru Hadârcă, în care – pe lângă participarea extraordinară a academicianului – s-au distins vocile actorilor Luminița Gheorghiu și Constantin Codrescu în rolurile părinților, ale lui Dorin Andone și Mihai Bica în gemenii Gleb și Boris, Tania Filip în sora Valentina, apoi ale altor actori în câte două, trei roluri – Emil Hossu, Mircea Rusu, Mircea Constantinescu – și chiar a realizatorilor emisiunii în câteva ipostaze (regizorul artistic Petru Hadârcă, producătorul Magda Duțu, redactorul Costin Manoliu, regizorul muzical Stelică Muscalu și cel de studio Milică Creniceanu).

„Asta a fost un proiect la care vă spun că nu închid cortina“, menționa Petru Hadârcă după audii. Iar doamna Duțu ne-a precizat mai târziu că au fost difuzate, în cadrul aceluiași ciclu: în ianuarie 2009, al șaselea episod dintr-un scenariu de Costin Manoliu cu titlul *Fericiți cei prizonieri pentru libertate*, care va continua, despre destinul lui Ion Gavrilă Ogoranu (decedat în 2006); în aprilie *Noaptea Reginei*, un scenariu de Doina Papp după cartea *Reîntoarcerea Reginei Maria Karadjeorgevič* de scriitoarea Draga Boskovič (cu Ilinca Tomoroveanu în rolul reginei mature și Ana Ciontea în cel al Reginei tinere). Ne-a anunțat, totodată, că pregătește chiar dânsa, după un scenariu propriu, un spectacol-document consacrat carierei marelui actor Toma Caragiu, iar colegul de redacție Costin Manoliu o evocare a părintelui Arsenie Boca, beneficiind de mărturia Mitropolitului Nicolae Strezie.